

Zabashchanskyi, M., and Yevtushenko, Yu. "Finansovyi mekhanizm rozvytku derzhavno-pryvatnoho partnerstva v Ukraini" [The Financial Mechanism for the Development of Public-private Partnership in Ukraine]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia*, no. 2(34) (2023): 165-173.

Zhuk, V. P. "Osnovni kharakterystyky derzhavno-pryvatnoho partnerstva na rehionalnomu rivni" [The Main Characteristics of Public-private Partnership at the Regional Level]. *Zavdannia derzhavnoho, rehionalnoho ta munitsypalnoho upravlinnia v konteksti novykh realii natsionalnoho rozvytku*, vol. 2. Kyiv: VPTs AMU, 2012. 182-184.

УДК 336

JEL Classification: R13

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-370-378>

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РЕФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ СФЕРИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

© 2024 ІВАНОВА О. Ю., СИДОРЕНКО О. М., СКАБАРДІН О. В.

УДК 336

JEL Classification: R13

Іванова О. Ю., Сидоренко О. М., Скабардін О. В. Сучасні тенденції реформування державного фінансового контролю сфери публічних закупівель

У статті окреслено ключові сучасні тенденції реформування державного фінансового контролю сфери публічних закупівель. Незаперечним фактом є те, що налагодження ефективного державного фінансового контролю вітчизняної сфери публічних закупівель є одним із ключових завдань державного управління в сучасних умовах, оскільки від цього залежить ефективне, законне і цільове використання обмежених фінансових ресурсів країни, що особливо гостро відчувається в умовах дії правового режиму воєнного стану. Метою статті було визначено комплексний аналіз сучасного стану здійснення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні, виокремлення та систематизація ключових проблемних аспектів, зокрема тих, що пов'язані з дією правового режиму воєнного стану, та формування пропозицій щодо реформування організаційного та правового забезпечення його проведення. На основі проведеного аналізу авторами було виокремлено ключові проблемні аспекти, які наявні у сфері публічних закупівель і призводять до неефективного та нецільового витрачання бюджетних коштів. При цьому було проаналізовано, які саме заходи державного фінансового контролю мають упереджувати ці негативні прояви; виявлено наявні недоліки та проблемні аспекти при їх практичній реалізації; сформульовано відповідні теоретико-утилітарні пропозиції з проведення реформаторських дій. Також було враховано особливості як здійснення державного фінансового контролю, так і функціонування сфери публічних закупівель в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні. За результатами дослідження авторами встановлено, що для усунення чи мінімізації негативного впливу всіх вищеперелічених недоліків державного фінансового контролю вітчизняної сфери публічних закупівель та її внутрішніх дисбалансів необхідно реалізувати ряд комплексних заходів, які можна агрегувати у такі три основні блоки, а саме: заходи організаційно-управлінського характеру; заходи з удосконалення нормативного забезпечення; заходи з подальшої цифрової трансформації досліджуваної сфери.

Ключові слова: публічні закупівлі, державний фінансовий контроль, реформування, воєнний стан, євроінтеграція.

Бібл.: 12.

Іванова Ольга Юріївна – доктор економічних наук, доцент, завідувач сектора проблем регіонального розвитку та децентралізації відділу макроекономічної політики та регіонального розвитку, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: laptevaou@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3656-2473>

Сидоренко Олександр Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та публічного управління, Державний педагогічний університет (вул. Університетська, 31, Ірпінь, 08205, Україна)

E-mail: sidorenko007@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8394-9972>

Скабардін Олег Вікторович – аспірант, Науково-дослідний центр індустріальних проблем розвитку НАН України (пров. Інженерний, 1а, 2 пов., Харків, 61166, Україна)

E-mail: skabardin@i.ua

Ivanova O. Yu., Sydorenko O. M., Skabardin O. V. The Current Trends in Reforming the State Financial Control in the Public Procurement Sphere

The article outlines the key modern trends in reforming the State financial control in the field of public procurement. It is an indisputable fact that the establishment of the efficient State financial control of the domestic sphere of public procurement is one of the key tasks of public administration in modern conditions, since the efficient, legal and targeted use of the country's limited financial resources, which is especially acute under the legal regime of martial law, depends on it. The article is aimed at a comprehensive analysis of the current state of the State financial control over the field of public procurement in Ukraine, the identification and systematization of key problematic aspects, in particular those related to the legal regime of martial law, and the formation of proposals for reforming the organizational and legal support of its implementation. Based on the carried out analysis, the authors have identified the key problematic aspects that exist in the field of public procurement and lead to inefficient and inappropriate spending of budget funds. At this, it was analyzed which measures of the State financial control should prevent these negative manifestations; the existing shortcomings and problematic aspects in their practical implementation are identified; appropriate theoretical and utilitarian proposals for reforming actions are formulated. The peculiarities of both the exercise of the State financial control and the functioning of the public procurement sphere under the legal regime of martial law in Ukraine are also taken into account. Based on the results of the study, the authors found that in order to eliminate or minimize the negative impact of all the above shortcomings of the State financial control of the domestic public procurement sphere and its internal imbalances, it is necessary to implement a number of complex measures that can be aggregated into the following three main blocks: organizational and managerial measures; measures to improve regulatory support; measures for further digital transformation of the area under study.

Keywords: public procurement, State financial control, reforms, martial law, European integration.

Bibl.: 12.

Ivanova Olga Yu. – Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Head of the Sector of Problems of Regional Development and Decentralization of the Department of Macroeconomic Policy and Regional Development, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: laptevaou@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3656-2473>

Sydorenko Oleksii M. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Public Administration, State Tax University (31 Universytetska Str., Irpin, 08205, Ukraine)

E-mail: sidorenko007@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8394-9972>

Skabardin Oleh V. – Postgraduate Student, Research Centre for Industrial Problems of Development of NAS of Ukraine (2 floor 1a Inzhenernyi Ln., Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: skabardin@i.ua

У сучасних умовах відбувається чергова трансформація вітчизняної системи публічних закупівель. Ці зміни, з одного боку, породжені об'єктивними еволюційними та економічними процесами, а з іншого – особливостями функціонування національної економіки та здійснення державного управління в умовах дії правового режиму воєнного стану. Також на ці трансформаційні процеси безумовно накладається відбиток загальногореформування системи публічного управління в Україні у зв'язку з реалізацією євроінтеграційних ініціатив та відповідних законодавчих змін. Останні часто не корелюються між собою. Все це породжує нові загрози зростання рівня зловживань та нерационального використання бюджетних коштів при здійсненні публічних закупівель. При цьому ситуація ускладнюється дією в Україні правового режиму воєнного стану.

Основним засобом протидії окресленим негативним явищам забезпечення зростання ефективності і прозорості сфери публічних закупівель є ефективний державний фінансовий контроль в ній. Останній на практиці реалізується спеціально уповноваженими державними інституціями. Функці-

ональна діяльність останніх не завжди відповідає запитам практики, що вимагає перегляду їхньої роботи в цілому та у сфері публічних закупівель зокрема. Таке удосконалення має проходити шляхом певної організаційно-функціональної трансформації та удосконалення правового поля, що породжує необхідність наукового пошуку у сфері реформування державного фінансового контролю сфери публічних закупівель, що і обумовлює актуальність обраної тематики дослідження.

Теоретичним і методологічним засадам регулювання державних закупівель та їх ефективній організації присвячено наукові праці таких вітчизняних і зарубіжних дослідників, як А. Г. Бобкова, В. С. Белих, С. С. Валітов, О. М. Вінник, О. П. Віхров, Є. П. Губін, Р. А. Джабраїлов, В. В. Добровольська, Д. О. Жмуліна, Д. В. Задихайло, О. Р. Зельдіна та ін. Проблема функціонування системи державного фінансового контролю висвітлена у наукових працях: В. Бабенко, І. Басанцова, І. Белобжецького, М. Білухи, Ф. Бутинця, З. Варналія, Л. Вороніна, Ю. Данилевського, Н. Дороша, Г. Дмитренко, З. Гуцайлюка, В. Жукова, Т. Жура-

ковського де Саса, І. Іванової, Є. Калюги, Л. Крамаровського, Є. Коломіна, М. Кужельного, О. Іванової, В. Мельничука, В. Мітрофанова, В. Піхоцького, І. Стефанюка, Н. Столярова, В. Шевчука, С. Шохіна та інших. Отримані ними результати мають високу наукову та практичну цінність, але тісний взаємозв'язок державного фінансового контролю та функціонування сфери публічних закупівель, та складна специфіка практичної реалізації відповідних процедур вимагають проведення подальших вузькоспеціалізованих досліджень у цій сфері.

Отже, метою цього дослідження є комплексний аналіз сучасного стану здійснення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні, виокремлення та систематизація ключових проблемних аспектів, зокрема тих, що пов'язані з дією правового режиму воєнного стану, та формування пропозицій щодо реформування організаційного та правового забезпечення його проведення.

За сучасних умов сфера публічних закупівель в Україні стикається з постійними викликами та трансформаціями, які заважають її ефективному функціонуванню. Ці негативні тенденції посилюються дією правового режиму воєнного стану, який породжує необхідність здійснення значної кількості закупівель оборонного характеру та не дозволяє повноцінно відкрити доступ громадськості до всіх закупівельних процесів.

У науковому світі зараз прийнято виокремлювати такі загальні проблемні аспекти у функціонуванні сфери публічних закупівель нашої країни:

1. Спрощення процедури закупівельної діяльності на період воєнного стану. Для цього 28 лютого 2022 р. Постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання здійснення оборонних закупівель та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» №169 було визначено порядок здійснення публічних закупівель для кожної категорії замовників. Так, для державних замовників у сфері оборони та служби державного замовника було передбачено закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення без застосування видів (процедур) закупівель, визначених Законом України «Про оборонні закупівлі», переліки та обсяги закупівель товарів, робіт і послуг оборонного призначення визначаються рішеннями державних замовників у сфері оборони, що здійснюють такі закупівлі [1].
2. Високі корупційні ризики, які визначені Національним агентством з питань запобігання корупції. А саме [2]:

- ✦ можливість подання тендерних пропозицій за ціною, вищою за очікувану вартість;
 - ✦ зловживання закупівлями через електронний каталог;
 - ✦ застосування «штучних перепон» у закупівлях для надання переваги необхідному учаснику;
 - ✦ корупційні зловживання шляхом укладення прямих договорів;
 - ✦ неможливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності замовників під час проведення спрощених процедур закупівель;
 - ✦ інші (нецінові) критерії оцінки пропозицій як інструмент зловживання тощо.
3. Наявні диспропорційні тенденції до активізації публічних закупівель під час дії воєнного стану. Впровадження специфічних змін у процедуру публічних закупівель під час дії воєнного стану сприяло забезпеченню запитів і нагальних потреб найбільш оперативним і найбільш гнучким чином, і, як наслідок, ланцюгової залежності, сприянню прозорості, що позитивно позначилося на відновленні довоєнних значень, як за кількісними, так і за якісними показниками оцінки ринку публічних закупівель [1].
 4. Організаційні проблеми здійснення публічних закупівель на рівні ініціаторів. Так, наразі вже склалися певні тенденції щодо організації закупівель залежно від обсягів закупівлі та їх складності. Наприклад, у замовників з невеликими обсягами та простими закупівлями основний фокус направлений на дотримання процедурних моментів під час здійснення закупівель, які чітко описані в Законі, при цьому інші етапи, такі як аналіз ринку, аналіз та оцінка закупівельної діяльності, частково або повністю залишаються поза увагою. Результатом такої організації закупівельної діяльності досить часто є здійснення закупівель, які не відповідають наявним потребам, мають завищену вартість, здійснюються із значними затримками та проблемами під час виконання договорів [3]. Крім того, проблемою є низький рівень професіоналізму серед державних замовників; неврахування фінансової спроможності постачальників; тривала процедура проведення тендерів (мінімум 30 днів) тощо. Ці недоліки можуть призвести до таких зовнішніх загроз у галузі публічних закупівель: перевага критерію ціни під час вибору переможця торгів; закупівля товарів, робіт або послуг низької якості; можливості для

шахрайства та ухилення від процедур закупівель, а також вплив суб'єктивних факторів на вибір переможця торгів [5].

5. Системні організаційно-функціональні проблеми. На сьогодні навіть в Стратегії реформування системи публічних закупівель на 2024–2026 роки та Операційному плані її реалізації у 2024–2025 роках (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.02.2024 № 76-р) не охоплено низку суттєвих, проблем сфери. А саме [4]:
 - ✦ недостатня прозорість формування очікуваної вартості та вартості прямих договорів;
 - ✦ недостатня прозорість виконання договорів;
 - ✦ низький рівень залученості бізнесу до участі в закупівлях;
 - ✦ складність виконання судових рішень;
 - ✦ недоліки моніторингу закупівель – хоча в документі зазначається, наскільки важливим є державний контроль у сфері; згадуються лише оновлення ризик-індикаторів та зміни до Кодексу про адмінправопорушення.
6. Низький рівень нормативного забезпечення сфери публічних закупівель в умовах воєнного стану. Так характерною рисою законодавства про публічні закупівлі в Україні є його нестабільність, виведення з-під дії законодавства окремих категорій закупівель, що призводить до неоднозначного тлумачення принципів і правил здійснення публічних закупівель та уникнення конкурентних процедур закупівель [5].
7. Загальний кризовий стан фінансової системи України. Зокрема, недофінансування асигнувань розпорядникам коштів, їх нерівномірне надходження протягом року [5].

Як бачимо, за сучасних умов сфера публічних закупівель в Україні має ряд суттєвих проблемних аспектів, які перешкоджають її ефективному функціонуванню та призводять до втрат бюджетів всіх рівнів. Вирішення кожної з окреслених вище проблем є доволі складним завданням, яке потребує стійкої колаборації науки і практики в цій сфері. Але ми можемо зазначити, що більшість з них можна локалізувати чи усунути шляхом налагодження ефективного державного фінансового контролю за цією сферою. Останній є невід'ємним елементом загальної «екосистеми» публічних закупівель і супроводжує цю сферу весь період її існування. В той же час, як і сама сфера

публічних закупівель, відповідний напрям державного фінансового контролю має ряд проблемних аспектів, які ускладнюють його ефективне здійснення і долучення до усунення описаних вище проблем. До ключових з них, як таких, які потребують першочергового усунення, на наш погляд, необхідно віднести такі:

1. Відсутність нормативно закріпленого однозначного трактування внутрішньої суті державного фінансового контролю сфери публічних закупівель. Так, незважаючи на те, що окремі аспекти фінансового контролю та публічних закупівель широко досліджуються в науковій літературі, комплексне визначення саме фінансового контролю в контексті публічних закупівель не розкривається [6]. Сюди також необхідно додати проблему відсутності єдиного законодавчого акта, який би чітко формулював термінологію, що застосовується в контрольно-перевірочній діяльності державних фінансових органів, окреслив завдання та повноваження кожної служби, усунувши дублювання окремих функцій, а також його цілісну структуру, яка б відображала національну систему державного фінансового контролю в Україні, принципи її організації та функціонування [9].
2. Проблеми організаційно функціонального забезпечення здійснення державного фінансового контролю у сфері публічних закупівель. А саме: [5; 6]:
 - ✦ постійні зміни у законодавстві можуть створювати правову невизначеність для учасників закупівель і контролюючих органів, що ускладнює процес перевірок;
 - ✦ нестача підготовлених фахівців погіршує якість проведення перевірок і призводить до помилкових рішень або невиявлення порушень;
 - ✦ наявність корупції серед контролюючих органів знижує ефективність державного фінансового контролю і ускладнює виявлення та припинення порушень;
 - ✦ державний фінансовий контроль за публічними закупівлями часто проводиться постфактум, тобто після завершення закупівельних процедур або після витрат коштів, що значно ускладнює можливість оперативного виявлення порушень та їх своєчасного усунення;
 - ✦ використання електронних платформ, таких як ProZorro, сприяє підвищенню прозорості, проте іноді такі системи стикають-

- ся з технічними або організаційними проблемами, що обмежує їх ефективність;
- ✦ концентрація уваги на дотриманні формальних процедур може залишати поза увагою економічну доцільність закупівель;
 - ✦ відсутність координації між різними відомствами може призводити до дублювання функцій або невчасного обміну інформацією;
 - ✦ відсутність процесу співпраці між правоохоронними та контролюючими органами у сфері проведення публічних закупівель;
 - ✦ відсутність чітко визначених правил контролю публічних закупівель;
 - ✦ заміна правил, що повністю спростовує дію попередніх.
3. Недосконалість методологічного апарату здійснення державного фінансового контролю в умовах дії правового режиму воєнного стану. Так, сучасні методи фінансового контролю, такі як державний фінансовий аудит, внутрішній аудит, казначейське обслуговування та контроль з боку Верховної Ради і Рахункової палати, не адаптовані до сучасної реальності, оскільки вплив воєнного стану на бюджетні витрати України значно ускладнює здійснення фінансового контролю, породжуючи специфічні проблеми та ризики. Однією з ключових проблем є недостатня прозорість витрат, зумовлена необхідністю швидкого прийняття рішень у відповідь на військові загрози. Це призводить до здійснення витрат без належної документації. Також проведення аудиторських ускладнюються у зв'язку з обмеженим доступом до певних територій, особливо в зонах бойових дій. Це обмежує можливості контролюючих органів у проведенні повноцінних перевірок, знижуючи загальну ефективність [7].
4. Складність реалізації результатів державного фінансового контролю сфери публічних закупівель. Так, у сучасних умовах через відсутність у аудиторів доступу до персональних даних порушників фактично неможливим стає їх притягнення до відповідальності у визначений адміністративним законодавством строк. Як наслідок, порушники відчувають свою потенційну безкарність і продовжують порушувати законодавство у сфері публічних закупівель. Крім того, ускладненню ситуації, що склалася, сприяє той факт, що в органів системи державного фінансового контролю відсутня можливість зупиняти платежі за договорами, що укладені із суттєвими порушеннями [8].
5. Превалювання форми за сутністю при здійсненні державного фінансового контролю сфери публічних закупівель. Так, проведений експертами аналіз найбільш поширених видів порушень, які аудитори знаходять за результатами моніторингів, показав, що перші 10, що покривають понад 90 % усіх висновків, є несуттєвими. Вони стосуються здебільшого не суті закупівлі і можливих економічних втрат держави, а форми – тобто порушень у процедурній частині, строках на публікацію, невчасній відповіді на питання, формі документів тощо [8].
6. Проблеми інституційного характеру у функціональній діяльності ключових суб'єктів державного фінансового контролю. Так, тут ми погоджуємося з професором С. Бардашем, який зазначає, що ключовими інституційними проблемами є такі [10]:
- ✦ РП України з 2012 р. знаходиться в так званій зоні турбулентності (латентний вплив на діяльність, призначення на посаду очільника за політичною квотою, затримки в оновленні складу, обрання членами РП України осіб без належного фахового досвіду), що негативно впливає на її діяльність;
 - ✦ ДАС України (Державна контрольно-ревізійна служба, Державна фінансова інспекція, Державна аудиторська служба, Офіс фінансового контролю, Державна аудиторська служба) неодноразово змінювала назву, реформувала структуру, змінювала очільників, проте такі дії наразі не сприяли очікуваному її перетворенню на сучасний європейський орган державного фінансового контролю виконавчої гілки влади.
7. Недостатній рівень автоматизації визначення ризиків при здійсненні публічних закупівель і складна система їх ідентифікації й обробки. Так, на сьогодні людських ресурсів органів системи державного фінансового контролю об'єктивно не вистачає для забезпечення ефективного моніторингу всієї сфери публічних закупівель і визначення тих, які містять ризиковий характер. В цей же час наявна система автоматичного визначення ризиків працює недостатньо ефективно і може дати результат виключно при здійсненні тендерних процедур. Отже, лівова частка публічних закупівель проходить поза моніторингом, що не дає можли-

вості визначити реальний рівень наявних порушень і зловживань у цій сфері.

Як бачимо з викладеного вище, державний фінансовий контроль сфери публічних закупівель, як і сама вона, має ряд суттєвих недоліків, які перешкоджають його ефективній реалізації. Крім того, ці проблемні аспекти є взаємозалежними між собою, мають стійкі казуальні зв'язки, що породжує негативний синергетичний ефект. Суть останнього зводиться до того, що проблеми як сфери публічних закупівель в Україні та реалізації в ній державного фінансового контролю мають подібну внутрішню суть, а отже, наявність одних і тих самих недоліків ускладнює їх комплексне усунення та посилює відповідний дисбаланс досліджуваної сфери.

На наш погляд, для усунення чи мінімізації негативного впливу всіх перелічених вище недоліків державного фінансового контролю вітчизняної сфери публічних закупівель та її внутрішніх дисбалансів необхідно реалізувати ряд комплексних заходів, які можна агрегувати у такі три групи:

1. Визначити та реалізувати ключові організаційно-структурні зміни, які необхідні для органів, що реалізують державний фінансовий контроль сфери публічних закупівель в Україні, та підходи до визначення уповноважених осіб за здійснення закупівель від замовників.
2. Чітко окреслити пріоритети розвитку нормативно-правового забезпечення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні та напрацювати пакет змін до діючого правового поля.
3. На основі узагальнення передового міжнародного досвіду та вітчизняних практик попередніх періодів окреслити перспективи диджиталізації державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні та запропонувати шляхи їх практичної реалізації в сучасних умовах (враховуючи обмеження дії правового режиму воєнного стану та фінансових, людських і матеріально-технічних ресурсів).

Групування необхідних реформаторських заходів саме за цими напрямками обумовлено тим, що від організаційної структури органів державного фінансового контролю залежить основна ефективність їх роботи в будь-якій сфері, нормативне забезпечення є основою функціонування системи публічних закупівель і здійснення державного фінансового контролю, диджиталізація має стати майбутнім стратегічним вектором розвитку всієї системи державного управління, і досліджувана

сфера не є винятком в цьому контексті, а навпаки, має стати прикладом для інших.

До ключових заходів першої групи, на наш погляд, доцільним вбачається віднести такі:

1. Формування у кожному органі, до числа функціональних обов'язків якого входить здійснення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель, окремого структурного підрозділу, відповідального виключно за цей напрям. При цьому обов'язковою вимогою до працівників таких органів має бути досвід роботи у сфері публічних закупівель від трьох років.
2. Надання можливості Рахунковій палаті України здійснювати державний фінансовий контроль у сфері публічних закупівель незалежно від джерела їх фінансування.
3. Виокремлення у складі правоохоронних органів окремих структурних підрозділів, які будуть відповідальні виключно за співпрацю з органами державного фінансового контролю в частині реалізації його результатів у сфері публічних закупівель.
4. Ширше залучення в практику роботи органів державного фінансового контролю сфери публічних закупівель організаційного механізму державного управління в цій сфері. Останній являє собою: «сформовану в установленому порядку організаційну структуру, що включає в себе систему спеціально уповноважених державних інституцій, які взаємодіють у процесі здійснення регуляторно-контрольних функцій на суб'єкти системи публічних закупівель» [11]. Отже, його можливості сприятимуть удосконаленню практики державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні.
5. Посилення рівня прозорості здійснення публічних закупівель. Тут, враховуючи дію правового режиму воєнного стану, доцільним є розкриття хоча б груп закупуваних товарів без їх детального маркування. Це дозволить посилити рівень громадського контролю та спростить роботу органам, які реалізують заходи ДФК. Крім того, доцільно зробити внутрішню закриту систему здійснення закупівель оборонного призначення з доступом до неї учасників ринку та представників органів державного фінансового контролю.
6. Формування і реалізація державної програми з підготовки уповноважених осіб за здійснення публічних закупівель від замовників. Це має вирішити проблему їх низької

кваліфікації та постійних помилок у тендерній документації. Отже, пропонується перед складанням іспиту уповноваженої особи на платформу Міністерства економіки України проводити їх базову підготовку обсягом не менше 6 кредитів ЄКТС.

Що стосується пріоритетів розвитку нормативно-правового забезпечення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні та внесення відповідних змін до законодавства, то тут ми вбачаємо за доцільне реалізувати такі заходи:

1. На законодавчому рівні посилити повноваження органів, які здійснюють державний фінансовий контроль сфери публічних закупівель. Тут доцільним вбачається надання більш широких повноважень, що притягнення до адміністративної відповідальності та спрощення цих процедур, надання можливості здійснення блокування платежів за ризиковими закупівлями.
2. Нормативно закріпити категорію «державний фінансовий контроль сфери публічних закупівель». Це надасть можливість однозначності її трактування як учасниками публічних закупівель і органами, які реалізують державний фінансовий контроль, так і в судовій практиці при вирішенні спорів.
3. Забезпечити нормативне закріплення взаємин органів державної влади, що здійснюють заходи державного фінансового контролю у сфері публічних закупівель з іншими державними інституціями та правоохоронними органами у процесі здійснення контрольної діяльності та реалізації результатів [12]. Це надасть можливість більш оперативного та якісного здійснення відповідних службових комунікацій.
4. Провести удосконалення нормативного забезпечення процедур здійснення державного фінансового контролю сфери публічних закупівель. Тут, серед іншого, доцільно закріпити використовувати саме при здійсненні державного фінансового контролю сфери публічних закупівель методи, розкрити їх внутрішню суть і процедури практичного використання. Це спростить роботу як органам контролю, так і зменшить кількість спорів, які виникають між ними та підконтрольними об'єктами у процесі функціональної діяльності.
5. На законодавчому рівні закріпити чітку регламентацію порядку дотримання осно-

вних принципів державного фінансового контролю у процесі реалізації у сфері публічних закупівель [12]. Це дасть змогу більш чітко регламентувати діяльність органів державного фінансового контролю, забезпечить однозначність сприйняття результатів і методів їх роботи та сприятиме налагодженню ефективного громадського контролю в цій сфері.

Щодо останньої групи першочергових заходів, яка пов'язана з диджиталізацією державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні, то тут ми вбачаємо за доцільне реалізувати такі першочергові заходи:

1. Удосконалити електронні системи виявлення ризиків при здійсненні публічних закупівель з залученням до них можливостей штучного інтелекту. Це посилить рівень контролю на сфері публічних закупівель, знизить рівень ймовірних зловживань та сприятиме зростанню ефективності державного фінансового контролю і прозорості всіх закупівельних процесів.
2. Створити єдину автоматизовану систему інформаційного обміну між органами державного фінансового контролю сфери публічних закупівель [12]. Це сприятиме можливості оперативного обміну інформацією між контролюючими органами, скоротить час на проведення контрольних процедур і дозволить вивільнити його для інших напрямів контролю.
3. Розробити систему автоматизованої перевірки укладення прямих договорів при здійсненні публічних закупівель, яка б автоматично блокувала проведення платежів по тих з них, які є ризиковими, і надавала рекомендації щодо їх розірвання у встановленому цивільним і господарським законодавством порядку. Це дасть можливість усунути зловживання, пов'язані з ухиленням замовників від здійснення тендерних процедур, і забезпечить більше охоплення контролем процедур, пов'язаних зі здійсненням закупівель за державні кошти.
4. Забезпечити подальший розвиток і посилення використання замовниками системи «Prozorro Market» як базового майданчика для укладення всіх допорогових закупівель. Це дозволить, як і у попередньому випадку, посилити контроль за укладанням договорів на допорогові суми і сприятиме зростанню ефективності витрачання бюджетних ресурсів.

Варто підкреслити, що для максимізації удосконалення державного фінансового контролю вітчизняної сфери публічних закупівель всі запропоновані вище заходи по кожній з груп мають реалізовуватись одночасно і комплексно. Така необхідність породжена стійкими казуальними зв'язками між ними та необхідністю швидкого проведення реформ у досліджуваній сфері.

ВИСНОВКИ

Отже, з викладеного вище можна констатувати таке:

- ✦ сфера публічних закупівель і здійснюваний в ній державний фінансовий контроль мають велику кількість певного роду проблемних аспектів, які перешкоджають їх ефективності та призводять до втрат фінансових ресурсів держави, що породжує об'єктивну необхідність по напрацюванню і реалізації комплексних заходів з їх усунення;
- ✦ всі необхідні для налагодження ефективного державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні заходи можна агрегувати у три основні блоки, а саме: заходи організаційно-управлінського характеру; заходи з удосконалення нормативного забезпечення; заходи з подальшої цифрової трансформації досліджуваної сфери;
- ✦ комплексне реформування державного фінансового контролю сфери публічних закупівель в Україні має розпочатись зі втілення в життя всього ряду запропонованих у цьому дослідженні взаємопов'язаних заходів, які стануть основою подальшого реформування і удосконалення досліджуваної сфери. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кильницька Є. В., Глухова С. В., Колодяжна Т. В. Дослідження тенденцій ринку публічних закупівель під час дії воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління.* 2024. Вип. 8. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-10-01>
2. Корупційні ризики в публічних закупівлях під час воєнного стану: рекомендації НАЗК. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsiyni-ryzyku-v-publichnyh-zakupivlyah-pid-chas-voyennogo-stanu-rekomen-datsiyi-nazk/>
3. Лахтіонова Л., Юлдашева А. Оптимізація закупівельної діяльності: як вдосконалити підходи / Центр вдосконалення закупівель Київської школи економіки. URL: <https://cep.kse.ua/article/optimization-of-procurement-activities-how-to-improve-approaches.pdf>
4. Куц А. Закупівлі майбутнього – які вони? Розглядаємо стратегію Уряду // Dozorro. URL: <https://dozorro.org/blog/zakupivli-majbutnogo-yaki-vonirozglyadayemo-strategiyu-uryadu>
5. Петрик Л. О., Бацман І. В. Публічні закупівлі в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія : економіка та управління.* 2023. Вип. 9. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-08-03/2023-9-08-03>
6. Кожухівський О. В. Фінансовий контроль у сфері публічних закупівель: основні види та методи. *Актуальні проблеми економіки.* 2024. Вип. 8. URL: https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/08/8.24._topic_Oleksandr-V.-Kozhukhivskiyi-270-281.pdf
7. Сірока Є. І. Ефективність фінансового контролю за видатками Державного бюджету України у період воєнного стану. *Економіка воєнного часу.* URL: <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/38/32>
8. Подальші зміни у системі контролю публічних закупівель обговорили в межах проєкту ЄС у сфері європейської інтеграції та післявоєнного відновлення. Матеріали круглого столу «Моніторинг закупівель: що треба змінювати?» // Dozorro. URL: <https://dozorro.org/news/podalshi-zmini-u-sistemi-kontrolyu-publichnyh-zakupivel-obgovorili-v-mezhah-proyektu-yes-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-ta-pislyavoyennogo-vidnovlennya>
9. Кміть В., Самойлюк С. Державний фінансовий контроль: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія економічна.* 2024. Вип. 66. URL: <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/view/12463/12818>
10. Бардаш С. В., Свірко С. В. Ефективність державного фінансового контролю: підходи до оцінювання та умови підвищення. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу.* 2024. Вип. 2 (58). URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/311565>
11. Сидоренко О. М. Місце механізмів управління у забезпеченні державного регулювання публічних закупівель в Україні. *Моделювання регіональної економіки.* 2019. № 1 (33). С. 183–191.
12. Сидоренко О. М. Удосконалення роботи управлінських механізмів при здійсненні заходів державного регулювання у сфері публічних закупівель. *Бізнес Інформ.* 2021. № 1. С. 77–83.

REFERENCES

Bardash, S. V., and Svirko, S. V. "Efektyvnist derzhavnogo finansovoho kontroliu: pidkhody do otsiniuvan-

- nia ta umowy pidvyschennia" [Effectiveness of State Financial Control: Approaches to Assessment and Conditions for Improvement]. *Problemy teorii ta metodologii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu*. 2024. <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/311565>
- "Koruptsiini ryzyky v publichnykh zakupivliakh pid chas voiennoho stanu: rekomendatsii NAZK" [Corruption Risks in Public Procurement During Martial Law: Recommendations of the NAKC]. <https://nazk.gov.ua/uk/koruptsijni-ryzyky-v-publichnykh-zakupivlyah-pid-chas-voyennogo-stanu-rekomendatsiyi-nazk/>
- Kmit, V., and Samoiliuk, S. "Derzhavnyi finansovyi kontrol: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku" [State Financial Control: State, Problems and Development Prospects]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii ekonomichna*. 2024. <http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/economics/article/view/12463/12818>
- Kozhukhivskiy, O. V. "Finansovyi kontrol u sferi publichnykh zakupivel: osnovni vydy ta metody" [Financial Control in the Field of Public Procurement: Main Types and Methods]. *Aktualni problemy ekonomiky*. 2024. https://eco-science.net/wp-content/uploads/2024/08/8.24._topic_Oleksandr-V.-Kozhukhivskiy-270-281.pdf
- Kuts, A. "Zakupivli maibutnyoho - yaki vony? Rozhliadaiemo stratehiiu Uriadu" [Future Purchases - What Are They? We Are Considering the Government's Strategy]. *Dozorro*. <https://dozorro.org/blog/zakupivli-majbutnogo-yaki-voni-rozglyadayemo-strategiyu-uryadu>
- Kylnytska, Ye. V., Hlukhova, S. V., and Kolodiazna, T. V. "Doslidzhennia tendentsii rynku publichnykh zakupivel pid chas dii voiennoho stanu" [Study of Public Procurement Market Trends During Martial Law]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. 2024. <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-8-10-01>
- Lakhthonova, L., and Yuldasheva, A. "Optimizatsiia zakupivelnoi diialnosti: yak vdoskonalyty pidkhody" [Optimization of Purchasing Activities: How to Improve Approaches]. *Tsentr vdoskonalennia zakupivel Kyivskoi shkoly ekonomiky*. <https://cep.kse.ua/article/optimization-of-procurement-activities-how-to-improve-approaches.pdf>
- "Podalshi zminy u systemi kontroliu publichnykh zakupivel obhovoryly v mezhakh proiektu Yes u sferi yevropeiskoi intehtatsii ta pislivoiennoho vidnovlennia. Materialy kruhloho stolu «Monitorynh zakupivel: shcho treba zmyniuvaty?»" [Further Changes in the Public Procurement Control System Were Discussed Within the Framework of the EU Project in the Field of European Integration and Post-war Reconstruction. Materials of the Round Table "Monitoring Purchases: What Needs to Be Changed?"]. *Dozorro*. <https://dozorro.org/news/podalshi-zmini-u-sistemi-kontrolyu-publichnykh-zakupivel-obgovorili-v-mezhah-proyektu-yes-u-sferi-yevropejskoyi-integraciyi-ta-pislyavoyennogo-vidnovlennia>
- Petryk, L. O., and Batsman, I. V. "Publichni zakupivli v umovakh voiennoho stanu" [Public Procurement Under Martial Law]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia*. 2023. <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-9-08-03/2023-9-08-03>
- Siroka, Ye. I. "Efektyvnist finansovoho kontroliu za vydatkamy Derzhavnogo biudzhetu Ukrainy u period voiennoho stanu" [Effectiveness of Financial Control Over Expenditures of the State Budget of Ukraine During the Period of Martial Law]. *Ekonomika voiennoho chasu*. <https://econp.com.ua/index.php/journal/article/view/38/32>
- Sydorenko, O. M. "Mistse mekhanizmiv upravlinnia u zabezpechenni derzhavnogo rehuliuвання publichnykh zakupivel v Ukraini" [The Place of Management Mechanisms in Ensuring State Regulation of Public Procurement in Ukraine]. *Modeliuвання rehuliuвання ekonomiky*, no. 1(33) (2019): 183-191.
- Sydorenko, O. M. "Udoskonalennia roboty upravlinnskykh mekhanizmiv pry zdiisnenni zakhodiv derzhavnogo rehuliuвання u sferi publichnykh zakupivel" [Improving the Operation of Management Mechanisms in the Implementation of the State Regulation Measures in the Sphere of Public Procurement]. *Biznes Inform*, no. 1 (2021): 77-83.